

begreep ik het al dat het waar was wat de mensen zeiden. Toen er weer vrede was, gingen we elk een potje zitten huilen bij de radio. Want Nederland had het overgegeven.¹

Opvallend was het, hoezeer de oorlog het thema werd van kinderspelletjes: 'er werd oorlogje gespeeld, er werden krijgsgevangenen weggevoerd en vliegmachines in de lucht geworpen.'² Wij nemen aan dat oudere leerlingen weer op andere wijzen op die oorlog reageerden. Secretaris-generaal van Poelje had kort na de capitulatie tot alle scholen een aanschrijving gericht waarin hij er op aangedrongen had dat men het onderwijs zou geven 'in waardige, nationale geest' en dat men wijzen zou 'op de noodzakelijkheid tot strikte inachtneming van onze plichten tegenover de bezettende overheid'.³ Van Poelje's poging om de rust te bevorderen had niet veel succes. De tegenstellingen die zich in de wereld der ouders steeds feller aftekenden, gingen in de wereld der kinderen doorwerken. De stemming op menige school werd spoedig uitgesproken anti-Duits, zij het dat men daarvan wel niet overal zo duidelijk getuigd zal hebben als op een van de katholieke lagere scholen in Den Haag waar begin december '40 het volgende liedje gezongen werd:

'Sint Nicolaas kan niet komen
en hij brengt ons niets van 't jaar
want de Moffen zijn gekomen
en spelen hier de baas
en ze nemen alles mee:
koffie, chocola en thee.'⁴

Wegens anti-Duitse demonstraties werden een maand later de Middelbaar Technische School in Haarlem en de Rijks-hbs in Maastricht gesloten.

Kinderen van NSB'ers kregen spoedig op menige school veel te verduren.

In de vergaderingen van de procureurs-generaal met de secretaris-generaal van justitie, Tenkink, werd daar door de NSB'ers van Genechten en de Rijke zo veelvuldig over geklaagd (de laatste had van zijn eigen zoon vernomen dat 'jongens die een speldje van de Nationale Jeugdstorm dragen, door andere leerlingen afgerost' werden⁵), dat Tenkink in november tot tweemaal toe een brief tot Onderwijs richtte om terzake maatregelen te nemen. Van Dam bepaalde in december dat men in en bij de scholen geen

¹ Aangehaald in Dep. van opvoeding, wetenschap en cultuurbescherming: *Het onderwijs in 1940* (1941), p. 350. ² A.v., p. 351. ³ A.v., p. 19. ⁴ *Meldungen aus den Niederlanden*, 24 (10 dec. 1940), p. 11. ⁵ Vergad. p.g.: Notulen, 14 nov. 1940, p. 4.